

VOORWOORD

Het is mij een grote voldoening en vreugde, het voorwoord voor het hiervolgende Sangirees-Nederlands woordenboek te mogen schrijven. Hoe vaak werd immers niet de vraag gesteld, of dit werk ooit zou verschijnen en welk nut uiteindelijk al de aan dit werk bestede moeite, zorg en arbeid zouden hebben.

Hoe groot zou echter de vreugde van mijn onvergetelijke en zo zeer gewaardeerde leraar en collega, wijlen Mr K. G. F. Steller zijn geweest, wanneer hij van de voltooiing van het woordenboek kennis had kunnen nemen. Door de publicatie van dit werk wordt de nagedachtenis aan deze taalgeleerde en zendeling levend gehouden.

Door samenwerking van vele personen en instanties is het verschijnen van dit werk mogelijk geworden. In de eerste plaats wordt hier dank uitgesproken aan het Koninklijk Instituut voor Taal-, Land- en Volkenkunde, dat de uitgave op zich heeft genomen en met name aan Prof. Dr E. M. Uhlenbeck en Prof. Dr A. A. Cense, die tijd noch moeite hebben gespaard om het eenmaal door het Koninklijk Instituut voor Taal-, Land- en Volkenkunde genomen besluit tot uitgave ten uitvoer te brengen.

De Nederlandse Organisatie voor Zuiver Wetenschappelijk Onderzoek heeft door haar zeer belangrijke financiële steun de uitgave van dit woordenboek mogelijk gemaakt; het is hier de plaats om aan deze organisatie onze waardering en dank te betuigen.

Dr J. Noorduyn en Dr T. Iskandar hebben aan het persklaar maken van het manuscript zeer veel tijd en moeite besteed en hebben door hun redactionele arbeid aan het werk uiteindelijk vorm gegeven. Ook aan deze heren breng ik hierbij mijn oprechte dank.

Mijn collega, Ds J. E. E. Scherrer te Zürich heeft de Sangirese woorden aan de nieuwe spelling aangepast en door completering der vindplaatsen uit in het Sangirees verschenen werken heeft hij de waarde van het woordenboek verhoogd. Als goed kenner van het Sangirees en het Siaurees had hij reeds gedurende het ontstaan van het woordenboek zowel Mr Steller als ook mij onvermoeid zijn hulp verleend. Hem en al de andere personen, die op de een of andere wijze aan de totstandkoming van het woordenboek hebben meegewerkt wordt voor de verleende hulp dank uitgesproken, waarbij ik nog in het bijzonder denk aan Pandita Dirk Madonsa, Mejuffrouw Emima Dumaili, de Pandita's J. Hemor, B. Damar, E. Mëdëllu, J. Dumaili, de onderwijzer Jephtha Salawati en tenslotte de taalhelper van Mr Steller, wijlen Penolong Polohindang van Kaluwatu.

Het woordenboek zelf heeft vanaf zijn eerste begin — nú wel een

65 jaar geleden — tot aan zijn voltooiing toe wel een zeer eigenaardige geschiedenis gehad. Toen wij begin 1931 naar Sangihë kwamen, was de woordenlijst van Mej. Steller nog aanwezig, maar daarvan geheel onafhankelijk was Mr Steller al heel vroeg met het samenstellen van een eigen woordenlijst begonnen. Hij heeft een groot aantal woorden opgetekend en zeer veel materiaal verzameld. Altijd overstelpt met ander werk, kon hij zich echter nooit, — wat hij graag zou hebben gedaan — geheel aan de hem opgedragen lexicologische arbeid wijden. Hoe vaak hoorden wij hem er niet over klagen, dat hij er nooit toe zou komen, zijn aantekeningen te verwerken, laat staan, het woordenboek te voltooiën.

Toen Mr Steller wist, dat hij Sangihë voorgoed zou verlaten, vroeg hij aan mij om het door hem begonnen werk voort te zetten en zo mogelijk af te maken. Ik beloofde hem mijn best hiervoor te zullen doen en gedurende de volgende 17 jaar beschouwde ik de arbeid aan het woordenboek steeds als mijn voornaamste zorg.

Vóór het vertrek van Mr Steller moest nu een weg gevonden worden, waardoor ik de door hem verzamelde gegevens kon overnemen. Dit betekende voor mij, dat ik mij na afloop van mijn dagtaak naar Mr Steller had te begeven, die een goed half uur rijdens van ons woonde. De woordenlijst van Mej. Steller werd vervolgens met de gegevens van Mr Steller vergeleken en beide lijsten werden tot één lijst verwerkt. Overeenkomstig onze aanwijzingen werden de gegevens door Sangirese jongens, die geen Nederlands kenden, op losse vellen overgeschreven. Fouten en verminderingen van woorden en zinnen waren het gevolg en deze hebben mij later vaak hoofdbrekens veroorzaakt; aangezien Mr Steller zijn aantekeningen had meegenomen, kon ik ze niet meer met de originele aantekeningen vergelijken.

In het bezit gekomen van de gegevens van Mr Steller kon ik na zijn vertrek met het werk doorgaan. Honderden nieuwe woorden werden toegevoegd en bewerkt; de overgenomen lijsten en gegevens werden bijgewerkt en aangevuld; waar zulks nodig bleek, werden volzinnen in de tekst opgenomen, sasambo's, raadsels, spreekwoorden, gegevens uit het dagelijks leven, de godsdienst, namen van planten en dieren etc. vonden hun plaats in de lijsten. Ook de Sasahara-woorden uit de poëtische stukken vroegen mijn bijzondere aandacht.

Nadat ongeveer twee jaar na het vertrek van Mr Steller, het grofste correctiewerk was verricht, en ik met het bijeenbrengen van verdere gegevens en woorden ver gevorderd was, werd alles op kaartstelsel overgebracht. Correcties konden nu beter worden aangebracht en nieuwe woorden en gegevens konden beter worden bewerkt. Dat de „Sangireesche Spraakkunst” van Dr Adriani mij bij dit werk onontbeerlijk was, ligt voor de hand.

Voordat ik mij bij het uitbreken van de tweede wereldoorlog aan het typen van het manuscript zette, werd het gehele materiaal nog twee keer doorgewerkt. Ik blijf mij evenwel ervan bewust, dat het werk nog verre van volmaakt en volledig is.

De meer dan 12.000 stamwoorden die opgenomen zijn, geven niette-

VII

min een duidelijk beeld van de woordenschat van deze taal. Een driehonderd woorden, waarvan ik de betekenis niet kon opsporen zijn weggelaten.

Van enkele gebruiksvoorwerpen zijn door mij schetsen vervaardigd, die aan het slot van het boek te vinden zijn.

Tenslotte spreek ik nog de wens uit, dat dit woordenboek voor degenen die het in handen zullen nemen, van nut moge zijn en moge bijdragen tot vermeerdering van de kennis der Austronesische talen.

W. E. AEBERSOLD.

Binningen (Zwitserland), Januari 1959.